

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської мови
Ужгородського національного
університету

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОПОПОЕТОНІМІВ У «THE CHRONICLES OF NARNIA» К.С. ЛЬЮІСА (НА ПРИКЛАДІ ІНСУЛОПОЕТОНІМІВ)

З метою реалізації творчого задуму письменники постійно знаходяться в пошуках мовних номінацій, які повинні передати їхні ідеї якнайточніше. Поступово художній твір наповнюється іменами, поетонімами, які слугують важливими елементами емоційно-образного рівня твору та стають яскравою ознакою ідіостилю автора. Саме поетоніми дають можливість належно оцінити авторське бачення тексту, персонажів, його мовну картину світу. Оpubліковано ряд наукових досліджень О.Ю. Карпенко [3], Л.О. Белея [1], В.М. Калінкіна [2], О.Д. Петренко [4] та ін., присвячених розгляду власних назв у контексті літературного твору, аналізу їх природи та змістового наповнення, а також визначенню їх ролі в загальній архітектоніці цього твору. Попри активний інтерес дослідників до вивчення особливостей функціонування поетонімів в художньому тексті, залишається потреба детального вивчення окремих семантичних класів загальної поетонімосфери твору з метою поглибленого з'ясування їхніх рис та здійснення аналізу поетонімного простору окремих авторів. Ці фактори й зумовлюють актуальність даної розвідки.

Об'єктом аналізу було обрано семантичний клас інсулопоетонімів фентезійного циклу “The Chronicles of Narnia” К. С. Льюїса. Метою нашої статті є розгляд експресивних можливостей, функціональних характеристик та культурної основи даного класу. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: 1) розглянути текстове представлення власних назв на позначення островів; 2) проаналізувати їхнє словесне наповнення, культурну маркованість та виражальні можливості; 3) інтерпретувати їхнє призначення у творі.

К.С. Льюїс ретельно добирає іменування для локацій та персонажів, виважує кожному надану їм характеристику і тим самим ілюструє свою уяву, спостережливість, культурний багаж та широту кола особистих інтересів. У мовній картині світу письменника країна Нарнія – це не тільки материкова частина, що омивається морями та океанами, а й групи островів, які разом зі своїми мешканцями є невід'ємною частиною цього уявного світу, чий іменування гармонійно вплетені в загальну поетонімосферу досліджуваних повістей. Звертаючись до сюжету повістей, цілком очевидною є поетонастична «насиченість» саме твору про морські пригоди дітей Певенсі та короля Каспіана, разом з екіпажем корабля “*The Voyage of the Dawn Treader*”. Однак і тут переконаємося в тому, що зовні виключно номінативний елемент містить обсяжний пласт інформації, що дає певне уявлення про культурні особливості, місце та розвиток подій і навіть розкриває їхню давно забуту історію.

До таких поетонімів належить іменування *Deathwater Island* (з рівноцінним *Island of Deathwater*), що саме собою викликає якесь зловіще відчуття, яке під впливом контексту знаходить реальне підґрунтя та набуває інформативної форми. Підсилення значення реалізується Льюїсом через частіше вживання саме короткої форми *Deathwater*, що несе в собі зашифровану конотацію. Автор, прагнучи показати пагубність золота, всеруйнучого відчуття наживи, яке ледь не посварили Каспіана і Едмунда та стали причиною випадкової смерті лорда, вустами мишеняти Ріпічіпа пропонує переіменувати цей острів із *Goldwater Island* на *Deathwater Island*, що є його основною характеристикою: “*Sire,*” said Reepicheep, “*this is a place with a curse on it. Let us get back on board at once. And if I might have the honour of naming this island, I should call it Deathwater*” [6, с. 484].

Подібну мораль закладено і в інший інсулонім – *Dragon Island*, що має інформативне покликання. Цей поетонім іменує острів, на якому затьмарений спокусою багатства спершу перетворився на дракона – культурну універсалію, міфологічного символу стражу скарбів. Знов одвічна полікультурна тема грошей, багатства та наживи як марної цінності, що руйнує життя, яку Льюїс майстерно розкриває ще в одному топопоетонімі на позначення острова.

Маємо підстави вважати стилістично маркованою і характеризуючу назву *Burnt Island*: “*It was a low green island inhabited by nothing but rabbits and a few goats, but from the ruins of stone huts, and from blackened places where fires had been, they judged that it had been peopled not long before*” [6, с. 477]. Із цього опису не цілком зрозуміло, чи дійсно острів був спалений, проте очевидно, що мешкають там тільки окремі види тварин, хоча колись острів був заселений людьми. Відтак, враховуючи контекст, припускаємо, що Льюїсове *burnt* метонімічно характеризує тих людей, які зневірилися й покинули домівки в пошуках кращого життя, або втратили його, захищаючи рідну землю.

“...utter blackness as if they had come to the edge of moonless and starless night” [там само, с. 506] – так автор вперше описує ще один острів, на який потрапили мандрівники з “*Dawn Treader*”, – *The Dark Island*, який повністю виправдовує свою назву та виконує у творі характеризуючу функцію. Номінативна функція назви, що говорить про вкритий пільною острів, заступається виразно експресивною, коли читач довідується про жахіття, що творяться на ньому. Інваріант “*the Island where Dreams come true*” утворює авторський поетонастичний

неологізм, який має експресивний характер. Така образна інформація прояснює, що ж викликає непереборне бажання якнайшвидше покинути острів та підтверджує непрямий, конотативний профіль назви: “*The Dark Island and the darkness had vanished for ever*” [там само, с. 511]. Власна описова назва *the Island of the Voices* та індивідуально-авторська *Terebinthia* також виконують інформативну функцію.

The Island of the Star разом з топопоетонами *Ramandu's Island, the island of Ramandu, the World's End* позначають острів, на якому живе в людській подобі колишня небесна зірка на ім'я Ramandu. Всі описові інсулоніми, окрім *the World's End*, виконують інформативну функцію, оскільки дають вказівку на приналежність землі та походження тих, хто там мешкає. А от з власною назвою характеризуючого плану *the World's End*, що слугує для позначення існуючої в уявному світі місцевості, ситуація відрізняється, підтвердження знаходимо в тексті: “*Some call this island the World's End, for though you can sail further, this is the beginning of the end*” [6, с. 518]. Назва на позначення острова Раманду – лише початок World's End, його частина, що свідчить про застосування автором художнього засобу синекдохи з метою досягнення більшої образності. Ця поетонімна одиниця за своєю природою є відапелятивною та онімізується автором з метою отримання глибшого символічного змісту. Що характерно, ця описова власна назва має інтертекстуальний характер та теологічну основу.

Група островів, іменованих *Lone Islands*, хоч і є нарнійською провінцією, вважається такою виключно формально, оскільки тут панують свої закони, відмінні від нарнійських, а суспільний лад змінюється без відома правителів Нарнії, що пояснюється її віддаленістю та підкреслюється автором у самій назві. “*Doorn now lay before them, divided from Felimath by a channel about a mile wide; behind it and to the left lay Avra. The little white town of Narrowhaven on Doorn was easily seen*” [6, с. 441]. Як видно з наведеного прикладу, найвагомим в адміністративному плані є острів Doorn, оскільки на ньому зведено столицю провінції – Narrowhaven, де руйнуються людські життя, де купуються та продаються їхні долі. Власні назви *Felimath* та *Avra* – єдині у своєму семантичному підкласі поетоніми-оказіоналізми. Вони стають функціонально значущими в контексті та підкреслюють семи самотності й відчуження цілої групи: “*I shouldn't think it would be much good landing on Felimath,*” said Edmund. “*It was almost uninhabited in our days and it looks as if it was the same still. (...)They only kept sheep on Felimath*” [там само, с. 440], “*I'm sorry we're not landing on Felimath,*” said Lucy. “*I'd like to walk there again. It was so lonely - a nice kind of loneliness...*” [6, с. 441]. Слід зазначити, що такого роду легка семантична навантаженість власних назв не є характерною для Льюїсових іменувань та, на наш погляд, пояснюється використанням цих характеризуючих поетонімних одиниць із метою підсилення значень інших назв або ж як елементів фону, на якому розгортаються події.

Топопоетонім *Seven Isles* зустрічається у п'яти повістях, що дає право вважати його доволі частим і, незважаючи на прозору семантику, в більшості випадків він носить далеко не номінативний характер. Так, на прикладі: “*Do you remember our voyage to (...) Seven Isles...?*” [5, с. 367] яскраво відчувається алюзивність назви – спогади, події, що з часом загубились у пам'яті, а вона повинна повернути. А от відомості, які ми отримуємо з поетонімних одиниць *Brenn* та *Muil*, носять культурно-інформативний характер, що витворюють в уяві читача родючі, багаті землі та працьовитих людей, які їх обробляють. *Безпосередньо в тексті підтвердження цьому не знаходимо, однак у повісті “The Voyage of the Dawn Treader”* К. С. Льюїс зазначає: “*Then we rowed...and came about sundown into Redhaven on the isle of Brenn, where we were very lovingly feasted and had victuals and water at will*” [6, с. 434], що таки вказує на родючість цих земель. Укотре переконаємось у майстерності Льюїса при виборі іменувань, при доборі лінгвокультурної інформації та значимості поетонімного матеріалу для розуміння сюжетних деталей.

Клас інсулопоетонімів гармонійно вписався в поетонімну палітру твору. Культурно наповнені іменування цього типу відображають у собі авторську мовну картину світу. Художність та виразність цих власних назв є важливою онімічною деталлю авторського стилю.

Література:

1. Белей Л.О. Функціонально-стилістичні можливості літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст. / Л.О. Белей. – Ужгород, 1995. – 119 с.
2. Калинин В.М. Поэтика онима : монография / В.М. Калинин. – Донецьк : Юго-Восток, 1999. – 408 с.
3. Карпенко О.Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження / О.Ю. Карпенко // Записки з ономастики = Opera in onomastica : збірник наукових праць / ред. кол. : О.Ю. Карпенко (відп. ред.) [та ін.]. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 68.
4. Петренко О.Д. Онімний простір казки Роалда Дала “The Minpins” // Studia Slavistica. Ономастика. Антропоніміка : збірник наукових статей / [відп. ред. Пахомова С.М., Джоганик Я.]. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2009. – Вип. 9. – С. 310–314.
5. Lewis C. S. Prince Caspian // The Chronicles of Narnia / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 311–418.
6. Lewis C. S. The Voyage of the Dawn Treader // The Chronicles of Narnia / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 419–542.

Анотація

**Ю. ГЛЮДЗИК. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОПОПОЕТОНИМІВ
У “THE CHRONICLES OF NARNIA” К.С. ЛЬЮІСА**

У статті розглядаються питання особливостей представлення власних назв на сторінках літературного твору (на прикладі семантичного класу інсулопоетонімів у “The Chronicles of Narnia” К. С. Льюїса). Проаналізовано їхні мовно-культурологічні риси. З’ясовано виражальні можливості цих власних назв та визначено їхню значущість у тексті.

Ключові слова: поетонім, поетонімний простір, поетонімосфера, власна назва, okazionalizm, апеллятив.

Аннотация

**Ю. ГЛЮДЗЫК. ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ТОПОПОЭТОНИМОВ
В "THE CHRONICLES OF NARNIA" К.С. ЛЬЮИСА**

В статье рассматриваются вопросы особенностей представления имен на страницах литературного произведения (на примере семантического класса инсулопоэтонимов в «The Chronicles of Narnia» К. С. Льюиса). Проанализированы их языково-культурологические особенности. Определены экспрессивные возможности этих имен и их значимость в тексте.

Ключевые слова: поэтоним, поэтонимное пространство, поэтонимосфера, имя собственное, okazionalizm, апеллятив.

Summary

**Y. HLIUDZYK. THE PECULIARITIES OF THE TOPOPOETONYMS FUNCTIONING
IN «THE CHRONICLES OF NARNIA» BY C.S. LEWIS**

The article deals with the problem of the proper names functioning in a literary work (on the example of insulopoetonyms in “The Chronicles of Narnia” by C. S. Lewis). Their linguistic and cultural features have been analyzed. The expressiveness of these poetonyms has been determined and their significance in the text has been defined.

Key words: poetonym, poetonym space, poetonym sphere, proper name, occasionalism, appellative.